

Sygn. akt II Ka 19/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jerzy Kozaczuk
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Sieczkiewicz

przy udziale Prokuratora Luby Filoc

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2015 r.

sprawy **M. C.**

oskarżonej o przestępstwo z art. 191 § 1 kk w zb. z art. 217 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i in.

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej

od wyroku Sądu Rejonowego w Węgrowie

z dnia 28 października 2014 r. sygn. akt II K 889/13

I. zaskarżony wyrok uchyla i sprawę M. C. przekazuje Sądowi Rejonowemu w Węgrowie do ponownego rozpoznania;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. J. S. w S. kwotę 516,60 zł (w tym 96,60 zł podatku VAT) tytułem reprezentowania z urzędu oskarżycielki posiłkowej K. K. w II instancji.

Sygn. akt II Ka 19/15

UZASADNIENIE

M. C. została oskarżona o to, że w okresie od sierpnia 2012 roku do 22 sierpnia 2013 roku w Ż., gmina M., powiat (...), woj. (...), działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu zmuszenia K. K. do określonego zachowania polegającego na wyprowadzeniu się jej i jej dzieci z wynajmowanego jej domu, kilkakrotnie stosowała wobec niej przemoc polegającą na popychaniu jej i szarpaniu oraz stosowała groźby bezprawne w postaci gróźb popełnienia na jej szkodę przestępstwa pobicia i pozbawienia jej życia, które wzbudziły w zagrożonej uzasadnioną obawę, że będą spełnione, a nadto w dniu 22 sierpnia 2013 roku w Ż. szarpała i dusiła ją za szyję powodując jej uraz, czym naruszyła jej nietykalność cielesną,

tj. o czyn z art. 191§1 kk w zb. z art. 217§1 kk w zw. z art. 11§2 kk w zw. z art. 12 kk.

Wyrokiem z dnia 28 października 2014 roku Sąd Rejonowy w Węgrowie:

I. na podstawie art. 17§1 pkt 3 kpk w zw. z art. 1§2 kk postępowanie karne wobec oskarżonej M. C. umorzył wobec stwierdzenia znikomej społecznej szkodliwości czynu, przy czym ustalił, że w dniu 22 sierpnia 2013 roku w Ż., gmina

M., powiat (...), woj. (...), szarpała i dusiła ona za szyję K. K., czym naruszyła jej nietykalność cielesną, czym wyczerpała dyspozycję art. 217§1 kk;

II. kosztami procesu obciążył Skarb Państwa;

III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej w W. kwotę 619,92 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wykonywanego w imieniu oskarżycielki posiłkowej K. K. przez adw. J. S..

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej, który wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 191§1 kk poprzez jego niezastosowanie przy prawidłowych ustaleniach faktycznych sprawy, z których wynika, iż oskarżona swoim zachowaniem wyczerpała znamię przestępstwa określonego we wskazanym przepisie w postaci stosowania względem pokrzywdzonej środków przymusu w celu zmuszenia jej do określonego zachowania, polegającego na wyprowadzeniu się z zajmowanego wspólnie z dziećmi domu oskarżonej.

Podnosząc ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik poparł apelację i wniosek w niej zawarty. Prokurator przyłączył się do apelacji. obrońca i oskarżona wnieśli natomiast o nie uwzględnienie środka odwoławczego i utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Sąd Okręgowy w Siedlcach zważył, co następuje.

Nie przesądzając kwestii ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie niniejszej stwierdzić należy, iż na aktualnym etapie postępowania apelacja pełnomocnika oraz wniosek o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, jako zasadne na uwzględnienie zasługują. Stwierdzić, bowiem należy, iż jak słusznie zauważył skarżący, sąd I instancji wydał wyrok z obrazą przepisów prawa materialnego - art. 191§1 kk, co wobec umorzenia postępowania z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu, musiało skutkować jego uchyleniem i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Prokurator oskarżył M. C. o popełnienie przestępstwa z art. 191§1 kk w zb. z art. 217§1 kk w zw. z art. 11§2 kk w zw z art. 12 kk. W zaskarżonym wyroku sąd rejonowy przypisał oskarżonej dopuszczenie się zachowania wyłącznie z art. 217§1kk, a następnie postępowanie umorzył z powodu znikomego stopnia społecznej szkodliwości tak przypisanego czynu.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, sąd rejonowy przyjął, iż zachowanie oskarżonej, które formalnie wyczerpywało znamiona przestępstwa z art. 191kk, nie może być za nie uznane, ponieważ oskarżona działała „w ramach dozwolonej samopomocy lub innych szczególnych uprawnień przewidzianych przepisami prawa cywilnego” (str. 6 uzasadnienia, k. 152). Jednakże, które to przepisy prawa cywilnego, zezwalały na zastosowanie przemocy, uzasadnienie już jednak nie wskazuje.

Kwestię uzasadnionej samopomocy reguluje przepis art. 343 kc. Z utartej linii orzecznictwa wynika: (por. Lex 6305), „Obronę konieczną można zastosować w celu odparcia samowolnego naruszenia posiadania, musi to więc być - natychemiastowa obrona przed bezpośrednim zamachem na mienie posiadacza, nie zaś działanie następujące po dokonaniu naruszenia. Istotą obrony koniecznej jest zatem jedność czasu i miejsca, równoczesność działania posiadacza z zamachem na jego mienie dokonany przez stronę przeciwną. Skoro pozwany rozebrał płot postawiony uprzednio przez powoda i uczynił to w trzy tygodnie później, nie zachodziły po jego stronie żadne elementy obrony koniecznej przewidzianej w art. 343 § 1 k.c. Przepis art. 343 § 2 k.c. dotyczy z kolei tzw. dobrowolnej samopomocy. Stanowi on wyjątek od ogólnej reguły, polegającej na zakazie wszelkiej samopomocy i już z tego względu nie może być interpretowany rozszerzająco. Z przepisu tego wynika, że dopuszczalne jest wprawdzie przywrócenie własnym działaniem stanu poprzedniego, jednakże pod warunkiem, że między naruszeniem posiadania a przywróceniem do stanu poprzedniego upłyne czas bardzo krótki. W odniesieniu do posiadacza nieruchomości ustawodawca wymaga

działania "niezwłocznego", a w odniesieniu do posiadacza rzeczy ruchomej stawia wymóg jeszcze dalej idący, aby zastosowanie niezbędnej samopomocy nastąpiło "natychmiast" po samowolnym pozbawieniu go posiadania. Taka redakcja przepisu wyraźnie wskazuje, że ramy czasowe w stosunku do chwili naruszenia posiadania są bardzo wąskie. W tych warunkach nie podobna przyjąć, aby działanie pozwanej podjęte w trzy tygodnie po działaniu powoda spełniło wymogi tej szybkości reakcji, jakiej wymaga art. 343 § 2 k.c. dla usankcjonowania samopomocy."

Z niebudzących wątpliwości ustaleń faktycznych sądu rejonowego, (które sąd odwoławczy w pełni podziela) wynika m.in., iż oskarżona wystąpiła przeciwko oskarżycielce posiłkowej na drogę prawną w celu odzyskania swojego mienia w postaci zajmowanego przez oskarżycielkę mieszkania. Postępowanie to, co podkreśla sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku, zakończyło się w konsekwencji decyzją o eksmisji oskarżycielki. Już sam fakt wystąpienia z powództwem cywilnym o eksmisję oskarżycielki, poddaje w wątpliwość twierdzenia sądu rejonowego o prawie oskarżonej do korzystania z niezbędnej samopomocy. Skoro oskarżona zdecydowała się na wybranie drogi prawnej bowiem, co wymaga podkreślenia, oskarżycielka posiłkowa nie płaciła należnego czynszu, to jest rzeczą oczywistą, iż w takim przypadku, nie mamy po stronie oskarżycielki z zachowaniem nagłym i niespodziewanym dla właściciela nieruchomości, naruszającym jego prawo i wymuszającym stosowanie siłowych środków, mających na celu utrzymanie się w posiadaniu nieruchomości.

Kierując się ustalonym przez Sąd Rejonowy w Węgrowie stanem faktycznym, mając na uwadze cyt. orzecznictwo, nie sposób jest więc przyjąć, tak jak to uczynił sąd I instancji, iż zachowanie oskarżonej, nie wyczerpuje również znamion czynu z art. 191 kk, a to z uwagi na działanie w ramach kontratypu wynikającego z przepisów kodeksu cywilnego.

Nie ulega wątpliwości, iż dokonując oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu oskarżonej, sąd rejonowy uczynił to wyłącznie, co do tego fragmentu jej zachowania, którego ramy określał art. 217 kk. Tymczasem, co wykazano już wyżej, przedmiotem oceny sądu powinien być cały czyn oskarżonej opisany zarzucie aktu oskarżenia. Konieczność przypisania oskarżonej odpowiedzialności za całość zachowania opisanego w wyroku, nie musi wcale jeszcze pozwalać na uznanie, iż całe jej zachowanie cechuje się także znikomym stopniem społecznej szkodliwości.

Rozpoznając apelację pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej sąd odwoławczy uznał, że na tym etapie postępowania nie może samodzielnie dokonywać oceny stopnia społecznej szkodliwości całego czynu oskarżonej. Wprawdzie sąd okręgowy nie kwestionuje ustaleń faktycznych, ale inaczej ocenia zachowanie oskarżonej pod względem prawnym uznając, iż powinna odpowiadać za całość zarzuconego jej czynu. Tak więc ewentualna ocena stopnia społecznej szkodliwości całości zachowania oskarżonej przekracza ramy postępowania odwoławczego. Dlatego też Sąd Okręgowy w Siedlcach zaskarżony wyrok uchylił i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd rejonowy przeprowadzi postępowanie dowodowe w ograniczonym zakresie. Wystarczającym będzie przesłuchanie jedynie oskarżonej i oskarżycielki chyba, że sprzeciwi się temu, którakolwiek ze stron postępowania. Następnie sąd dokona prawidłowej oceny zachowania oskarżonej pod względem prawnym, uwzględniając podczas tej oceny jej zachowanie w sprawach cywilnych. Podnieść w tym miejscu należy, iż sąd odwoławczy w żadnym wypadku nie narzuca sądowi I instancji oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu oskarżonej. Stopień ten sąd rejonowy oceni samodzielnie, dokonując oceny całego materiału dowodowego w sprawie. W szczególności sąd będzie miał na uwadze postawę oskarżycielki posiłkowej po wydaniu orzeczenia w sprawie IC 315/13 Sądu Rejonowego w Węgrowie. Następnie sąd wyda wyrok oraz sporządzi jego uzasadnienie zgodnie z wymogami art. 424 k.p.k., o ile oczywiście zajdzie taka potrzeba.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy w Siedlcach orzekł jak w wyroku.